

ИЗЛАЗИ ТРИ ПУТ У МЕСЕЦУ И СТАЈЕ 60 ГР. НА ГОДИНУ, 32 НА ПО ГОДИНЕ.

ГОДИНА

6

1869

ВОЈИН

БРОЈ

8

10. Марта.

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Мисли о изменама у новој тактици. — Број. — Новине и ситнине.

Мисли о изменама у новој тактици.

НА ПИСАО

К

ПРЕВЕО С ФРАНЦУСКОГ

Капетан Љ. Ивановић.

(Свршетак.)

Остаје нам да покажемо јошт следећу истиниту и важну корист која се од употребе пешадијског топа добија:

У будуће најтежи проблем ратне вештине биће, како да поставимо резерву, те да нетрпи од ватре непријатељских топова, а да буде опет у руци баш кад је потребно. Средством пешадијских топова па ма у ком броју били у бригади, снага је ових како за одбрану тако и за напад јако увеличана и по томе може се одстојање за резерву у величати*). Ако пак важност наступања, дакле напада,

*) Ако у дивизији има три бригаде (12 батаљона) две бригаде биће распоређене у бојни поредак у две линије и има ће 16 пешадијских топова; трећа бригада остаће у резерви и имаће 8 топова.

или природа местности недозвољавају увеличање овог одстојања, а опет да се избегне постављање резерве одма иза линије гди ће од ватре непријатељске трпети, сместиће се она или иза једног или иза оба крила; ондак се могу сви пешадијски топови скупити и шњима непријатељски положај уздуж тући.

Дајући пешадији топове који ће нарочито за њену одбрану служити, далеко смо од мисли да тиме учинимо те да кураж и само поуздање њено и једног магновења буде зависно од ових топова. Ово пак може изаћи ако се послуга буде узимала из баталиона. Ако послуга буде обучена исто као и пешадија, и ако буде узимата из чета, трупа ће доћи на ту мисао да је артилерија, која је шњоме, њен саставан део, а може бити да ће је сматрати као неопходну нуждну при себи, те да под закриљем њеним иде с поуздањем у борбу, а кад је подуже, или за једно магновење нема произвешће непоуздање па и страх. Ако се пак послуга састави из тобџија, остаће стара мисао, да је артилерија потребна да садејствује са пешадијом у борби, али да баш није потребна да се у самоме батаљону налази.

У нашим годишњим логоровањима, треба упражњавати батаљон са овим новим топовима, али само на концу упражнења, а то чинити, више као тактичке маневре за кадре, а не као нешто неопходно нужно за вредност и јакост батаљона.

При свем том што су горе-описани топови зато да оснаже пешадију и у нападном и у одбранителном дејству, опет нетреба изгубити из вида то да и пушчана ватра буде добра па и на великим од-

стојањима. Као што скоро није могуће, да целу пешадију обучимо у довољно тачноме гађању, мислимо да треба да устројимо у војски једну нарочиту трупу стрелаца. По томе, пушка обичног пешака не треба да има нишана за далека одстојања, почем се са овим нишаном неће умети да служи, а биће узрок просто безкористном трошењу муниције. Нишан за пушку обичног пешака треба да је у границама оних одстојања, која су око тачке гди се нишанећа линија пресеца са осом душе цеви; нишан пак пушке стрелца, кога смо много у гађању упражљавали, треба да је за сва одстојања на која његово оружје тера.

Може се, као што је и до сада чињено, да се стрелци извлаче из полка, и употребиће се највише у скупу. Међутим ми предлажемо и то, да се свакој бригади дода стално један дивизион (две чете) стрелаца.

Ова одабрана пешадија, организована ће се у батаљоне, али ће се врло мало обучавати у маневрама батаљонским, почем ће дејствовати у бригади „почетно“ и употребити се тамо где је нужно тачно на далека одстојања гађати.

Обичан пешак прилично је натоварен стварима својим; стрелца треба да ослободимо од сваког терета; носиће само своје јапунце и торбу с раном, те да тако буде више окретнији за службу за коју је намењен.

Може се дати стрелцу једна палица, на којој је с једне стране раклица (од гвожђа) начињена, коју ће он употребити на местности гди наслона за пушку нема.

Стрељачки ће се батаљони непрестано обучавати, а доби ће пушке најбоље, па макар биле и каквог сложенијег система, само да су истог калибра као и пушке обичне пешадије. Да боље покажемо шта се од стрелаца очекује, велимо: да их треба обучавати без престанка у гађању у нишан.

Ови су стрелци особити род пешадије, а позвани су да умеду тачно гађати и брзо пуцати у колико се то може највише достићи. Батаљони пак стрељачки образују трећи род пешадије. При свем том што не треба пренебрећи да обучимо и обичног пешака за стрељачку службу, опет свака војска добро уређена треба да има извештан број стрељачких батаљона, који треба да су спремни подпуно за борбу у „растуреном строју“.

Рећи ће се може бити да је главно да ови батаљони буду брзи у движењима, или другим речима, да су састављени из млади људи, који су без сумње више окретнији него ли старији. Истина је да је брзо движење једно од најглавнији својстава стрељачке трупе, али то није тако претежно, те да се забораве друга скоро исто тако важна. Ниједно војно тело несме бити састављено из искључиво млади војника, ако се оће да издржи са ладнокрвношћу, у реду и чврстину, непрестане незгоде на које се у рату наилази. Стрељачки су батаљони зато да послуже у известним случајима за које су они, борећи се разштркано т. ј. као стрелци. По овоме треба их особито васпитивати, а у овоме тражити да се само свест код појединих што више развије. те да сваки добије сам у себе подпуно

поверење. Али као што знамо, треба иза стрељачког низа чврстих подпора; ове дакле подпоре преко нуждне сваком стрељачком низу треба у колико је могуће саставити из старијих војника.

Начело ово пренеће се на војску Шведску и Норвешку овако: као што се из чета пешадијски узимље трећина за стрељачки низ, исто тако узеве се трећина из сваког стрељачког батаљона за резерву низа, а при овом узимању бирати старије војнике. По томе низове ће образовати водови са чела колоне а да се може на тачност гађања стрељаца више рачунати, упражнења њива у овоме биће подпунија неже ли са обичним пешаком.

IV.

Оставимо за које време тактику пешадије, па да видимо коњицу, која ће, како ми мислимо, при свој брзини и тачности гађања новог оружја, продужити, користећи се случајима, да изненадним нападима задобије успехе.

„Фронтални напад“ није више могућан. Коњице ће убудуће гледати да својим стројем и брзо извршеним „косим“ маневровањем одврати пажњу противникову од тачке на коју смера да нападне. Напад „растркано“ мора се врло често употребити, да би се тако дејство новог оружја што више умалило.

Коњици је потребна пољска артилерија која се исто тако брзо може двизати, једно да ватром својом олакша коњици успех у нападу, а друго да не да непријатељу кога коњица гони, да се од части уреди и у подесним местима одупре.

Коњица поред онога што на бојном пољу има да ради, употребљава се и зато да пред војском иде, путове и пределе осмотри и т. д. Ово се све чини обично на подаљим одстојањима од главне трупе. Коњица дакле треба да је бројно тако јака да овоме свом позиву може да одговори, у толико више што иста трупа не може дуго тешке послове осматрача, патрола ведета и т. д да врши. Треба дакле део за ову службу опредељен чешће смењивати. Чувајући тек коња (главна ствар у коњице), може коњик да издржи оно што се од њега у овим приликама захтева. Малог броја коњица повлачи за собом то: да се много у времену губи, почем не може да изврши оно што се захтева.

Видели смо у последњем рату у Немачкој какву је користну улогу коњица имала. Коњица тада обдржаваше свезу између корпуса, те тако — ослањајући се један на другог примицаше се са разних страна стратијском објекту (точки) гди се мораху концентрисати.

Ниједна војска неумаљава бројно стање коњице; напротив могло би се показати да су неке умножиле труге овог рода.

Ми смо тога убеђења, да докле год вођ коњице; напротив могло би се показати да су неке умножиле трупе овог рода.

Ми смо тога убеђења да докле год вођ коњице буде човек талентан и одважан, са својствима таквим да уме да оцени магновење кад треба да ради са својом трупом на бојном пољу, дотле ће и коњица играти важну улогу у рату и одржати своје старинско уважење нарочито ако су људи вешти јахачи.

V.

Повратимо се опет пешадији. Ми ћемо у неколико речи да покажемо својства, која су по нашем мишљењу потребна пешадији за маневровања по новим тактичким распоредима.

Танки строј иште да су људи „јединачно“ више успособљени. У колонама је уплив старешина већи, па дакле и управа много лакша; у танком строју, а нарочито у стрељачком низу, војник је далеко више остављен самоме себи. Зато, а нарочито да би се добило узајамно поверење, које треба — које мора да буде између старешина и трупе, воспитање сваког војника треба да буде што могуће подпуније и да свугда, гди се може, новак не уђе у редове већ спремних људи за маневровања у танком строју, ако тако рећи није сам убеђен да је зато.

Брзина пуцања, која распаљује трупу, захтева да војници — уобште небуду одвећ млади, почем се код млади људи слабо налази мирноћа која је нуждна; младост се одликује наглом и безсмисленим бујношћу, која је користна само у магновењима напада.

Човек свршен и јак користан је и нуждан поред младића. Ова два доба човечија у једном војном телу користна су: са старијима имамо мирноћу, сталност и чврстоћу за случаје кад је потребно да за известно време издржимо ужасну борбу на месту, да гледимо стојећи смрти у очи, да претрпимо патње и оскудости у сваком смислу; са млађима имамо живот и насртљивост и у магновењу напада распаљену храброст која не гледи на опасност а која триумфира.

Услед далеког терања и брзог пуцања са новим пушкама, војник види сам у колико је сада више изложен ватри; ово се засведочава грдним губитком у официрима у последњим ратовањима. По овоме дакле, војске се морају у будуће снабдети са много већим кадрима, него што је то до сада било. С друге опет стране, то исто захтева и танки строј, почем је у њему уплив старешина много слабији неже ли што је у густом строју, у коме се глас заповедников боље чује, у коме заповедник у очима свих својих људи може им боље и примером у борби бити.

Најпосле ми сматрамо као нужно да бригаде не буду више као до сада из много батаљона састављене. Старешинама бригада у будуће биће много теже да одрже ред у батаљонима који више нису масирани као пређе. Одтуд следује да ће у дивизији бити више бригада, и по томе умножење штабова, персонала љечничког, интендантуре и т. д. али зато ће бригаде бити подвижније, а деташирање одељења од дивизије биће лакше. Свака бригада имаће свој парак и трен, те тако у случајима одашиљања једног одељења, које је бригадне снаге, неће се морати одвајати кола и друго што за сваки специјални случај.

Ако батаљоне полка који је део бригадин, разместимо на једној истој линији, без да јединство побрџамо, полк ће моћи да изврши један тактички задатак ослонивши се на самог себе. Располажући са више одељења доста јаких, која сама за себе, по околностима могу радити, дивизијар ће требати да да само импулс својим бригадама, да надгледа

обште извршење движења, а оставиће бригадним старешинама иницијативу у појединостима које су у борби врло честе и брзо извршење захтевају.

Да се и људи и коњи причувају, треба завести у војскама пољске телеграфе. Употребом њиховом добија се велика хармонија у операцијама. Трупе, које по разним путовима наступају, добијају без тешкоће заповести које одма извршују; шта више, с употребом телеграфа, могу се и тактичка движења на великом бојном пољу довести у подпуну сагласност. Кад је коњица употребљена за осветлење предела пред војском, она то чини на доста великим одстојањима; ако се телеграфске жице повуку од главне трупе до труга изаслати за проматрање, извештаји долазе брзо старешинама главне војске, што је до сада вршено тешком и уморном штафеталном службом. У последњем пруско-аустријском рату, Прајзи су се јако користили пољским телеграфима било да понове уништене телеграфске линије, било да доведу у свезу корпусе који на разним линијама оперирају. Систем пољских телеграфа удесиће се по природи сваке земље, али ће се имати увек једна трупа добро изучена, опредељена овом новом ратном материјалу. Ми мислимо да за наше отачанство 5 километара жица треба да носи сваки коњички полк, а дивизија да има осим тога још за 10 километара или за једну шведску миљу.

VI.

Пре него што довршимо изношење горњих идеја, које смо црпели из разговора са официрима који су у последњим ратовима учествовали, после

из дела војничких у којима је о последњим ратовањима писало, као и из собствених посматрања која смо бивши у додир са трупом чинили, мислимо да смо дужни изјавити овде неке наше мисли, које можда сваки неће усвојити, али које ће — дубоко смо убеђени — једног дана морати триумфирати.

Велике нове војске непрестају с дана на дан растити нарочито од револуције француске, која тако рећи освешта епоху великих војничких маса. Нагомилање материјама ратног растијаше у истој пропорцији. Каква разлика између ондашњег и садањег материјала! Какве промене, какве поправке, али у исто време и какви ужасни трошкови! Какве грдне војне масе треба створити и обдржавати у време мира, а у толико више за рат и резерву.

Једном, па можда и више пута, патриотизам ће поднети жртве које се за горњу потребу траже. Него можемо ли једном рећи да смо дошли до краја са новим изналасцима? Искра генија створи одма што новог у овој или оној грана ратног материјала; све што је од овога било спремљеног постаје неупотребително, и свака војска мора да се снабдје са овим новим материјалом, ако неће да се изложи пропасти у случају рата са војском која то већ има. Материјал дотле сматран за најбољи, остаје нагомилан у арсеналима, а грдне суме за њега потрошене, знојем и великим трудом стечене, пропадају без икакве користи. Треба — ли зато да очајавамо, и да престанемо да се спремамо? Не, јер је преко потребно да је у војске материјал увек онакав какав време захтева. Треба се дакле снабдевати постепено са материјалом, а

WWW.UNI...
постепено уводити преиначења, а то све са највећом пажњом, да неби трошкови, око овога учињени, превазишли снагу земље.

Војска нетреба да је већа те да је земљи немогуће да је обдржава. Једног дана, свака ће држава доћи на здраву оцену ове, на несрећу одвише данас презрене или и заборављене истине: **Мало али добро.** Онда, без да пренебрегнемо користити се са новим изналазцима имаћемо у руци материјал кога преиначујући повремено, стајаћемо с њиме увек на висини околности. Доћи ће постојећим државама један дан, када ће велике силе припознати саме оно горе, али може бити после каквог другог рата, који ће арсенале изцрпети, и када ће мање државе осетити јошт јаче важност овог принципа.

Нека мале државе негледе да праве „параду“ с бројном снагом своје војске, коју немогу да обдржавају, а нарочито да је наоружају и **упражњавају.** Систем противан донеће пропаст. Свака држава за чување своје части и одржање своје независности, ослањаће се на добра својства своје трупе, а не на њихово бројно стање.

Број.

Број бораца много претеже на теразијама победе. Ако су сви други одношаји на обема странама **једнаки**, тад је победа там, где више бораца за употребу има.

Где разлику у снази не могу друге околности изравнати, решава бојна превага. Изравнања може

WWW.UNI...

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

онда бити, па јошт успех и на страну слабијега прећи, кад је овај боље оружан, кад су му на руци све користи од земљишта ил војишта, и ако све недостатке у броју надокнађава наравствена вредност и тактично изражавање војске или виши таланат и већа способност вођа његових.

Ал што је већа бројна разлика у две војске, које једна према другој стоје, то је теже оној слабијој да ту несаразмерност изравна.

Два истим оружјем наоружана, једнако способна човека, које одушевљава иста жеља и воља, да против ика победе, имају равне снаге, и свакоме од њих изгледа да ће другога у борби победити. Као што је то код једнога против једнога, исто тако стоје и стотине према стотинама, хиљаде према хиљадама и стотине хиљада против равног броја војске. Снаге стоје у равнотежи дотле, док је број бораца на обема странама једнако велики.

Но ако су снаге па противничким странкама неједнаке, тад расти на оној страни, где преваге има, вероватност успеха, док се у истој мери код слабијега смањује изглед на добра следства.

Какве год преваге два човека над једним имају онакве и хиљаду над пет стотина и сто хиљада над педесет хиљада; па и тамо, гди је разлика у снагама мала, може превага опет врло осетна бити. Тако н. пр. 60.000 људи имају више изгледа да ће победити 50.000 нег ови оне.

Али се неможе по вољи управљати већим бројем бораца. Да се раван ил и мањи број војника са коришћу може борити против веће силе то је сва тајна ратне уметности. Ова даје слабијему сред-

ства, којим може да одоле и то са успехом и много већој снази. Ми рекосмо мало пре, да су десет људи по снази десеторици равни, а петнајест су у превази. Ако се сад оних десет људи имају борити против петнајест, па се тако распореде, да се сударају све само са петорицом (од оних петнајест), тад ће разуме се ове лако победити, јер ће их и ако су мали бројем увек већом снагом нападати.

Ако се каква војска од 100.000 људи има борити против друге равне бројем, тад ће им бити снаге једнаке. Ако сви борци обе војске у исто време и на истоме бојишту у борбу ступе, те обе стране имају права да се победи надају.

Испадне л' пак за руком једној страни, да прво половину непријатељеву нападне па онда другу, то ће се борити 100.000 против 50.000. Код ње је сад корист од бројне преваге и она је сигурна да ће победити у колико то од броја зависи. Њој остаје победа јошт доста сигурна и онда (ако су други одношаји једнаки), ако се један део од ње н. пр. 30.000 употреби, да непријатељу половину у шаху држи — јер и у овом случају имаће увек 70.000 против противникових 50.000.

Као што је то код војска, које једнаки број бораца имају, исто је тако и код неједнаких војска. Ал нема сумње да ће већој војсци много лакше бити него слабијој, да на сваком месту користује бројну превагу.

Ако на једној страни има 100.000 а на другој 150.000 тад би одсудна успеха било код последних, ако би све силе са обе стране у исто време у борбу ушле.

Може л' пак војска која броји само 100.000 прво 50.000 непријатељске војске напасти и са бојишта отерати, тад се обе стране изравњају и од њих ће она победити, која се вештије умела буде користовати превагама на појединим местима.

Победу нерешава она снага, коју ми на расположају имамо, већ она која је у одсудном тренуту на бојишту против непријатеља.

Но како је број од врло велике вредности, то је тешко бити у превази на појединим местима и онда, кад су обе стране једнаке, а камо ли кад непријатељ јошт у напред много више војске има. Због ове нарочито тешкости и јесте рат уметност.

Ако непријатељ више војске има тад сва уметност стоји у томе расцепити га, па уједињеном снагом борити се против свакога његовог дела.

На овоме простом начелу лежи сва уметност великога рата, јер нема никаквог сигурног средства за победу него увек извести много против мало њих! Ал како нам нестоји до воље да располажемо већим бројем бораца, то ће права уметност бити управо у томе, да добијемо преваге у војсци и ако је иначе саразмера по нас врло неповољна. Пошто непријатељ исто тражи, то ће испасти за руком само способнијему, да се поред равног па и мањег броја у преваги на појединим местима бори.

Тактик стратиг и државник гледају равномерно да својима комбинацијама корист бројне преваге на своју страну донесу и тиме увећају наду у победу.

Тактик врши ово, кад на једно место бојишта шиље надмоћне масе. Стратиг тражи да сједини

јачу снагу на ономе месту где је одсудан судар највероватнији. Државник пак тражи савезнике, ил непријатељу такве одузима, гледа да број својих бораца увећа ил непријатељских смањи.

Тактична је победа поглавито следствие бројне преваге. Није само број бораца уопште одсудан, већ тактик ваља тако да поступа, да се и ако му је мања снага, бар на одсудним местима на бојишту у бројној превази борити може.

Фридрих II. потуко је код Лајтена са једва 30.000 људи 90.000 Аустријанаца а код Розбаха са 25.000 победио 50.000 француза и савезника. Код Розбаха употребио је он само мали део своје снаге па је опет победио бројном превагом јер умеде да се бори са већином против мањине.

Код Дражђана 1813 победио је цар Наполеон са 120.000 људи преко 220.000. Код Липиске на против бораше се он са 160.000 против 280.000 и подлеже. Код Липиске небеше бројна саразмерица по Наполеона тако неповољна, као што то код Дражђана беше, па опет онамо тако се владаше савезници, да Наполеон немогаше ни на једном месту у већини да буде, а код Дражђана беше му то могуће (јер небеше добре слоге међу појединим деловима непријатељеве војске) савезници имађаху код Липиске свуда бројне преваге, и њој имају благодарити за победу. (Наставиће се.)

Новине и ситнине.

Министар војни спремио је наредбу за г.г. офицере којом препоручује, да г.г., којој до руке дође „пројект за закон о устројству војске“ пазљиво проуче га и своје примедбе до половине Априлија г. министру поднесу.

У Аустријској војсци учиниле су се у хијераршији знатне промене. На име ђенерал Габленц постаје заповедником и иде у Угарску; ђенерал Кушевић као заповедник у Хрватској; ђенерал Монтенуово као заповедник у Беч; на овога место иде ђенерал Менсдорф-Дитрихштајн као заповедник у Златан Праг; ђенерал Јон досад начелник у ђенералштабу, иде за заповедника у Градац; ђенерал Маројчић постао је ђенерал-инспектор пешадије исто као што је ђенерал Еделсхајм-Ђулај код коњице.

На железним путовима по Баварској од идуће зиме загреваће се кола у све три класе.

И опет молимо Господу уписнике, да похитају с предплатом.

Нови разносач Војинов зове се Милован Лазић.